

Svet, ki se je pogubil.

Spisal dr. Simon Šubic

Usodi svetov prirodoznanci, najsi so premeteni, niti dandanes ne vedó kaj gotovega. Vse, kar čujemo o začetku in konci, o porodu in pogubi svetov, vse je zgolj nezanesljivo ugibanje, kakeršno podaja vsakdo po svojem nazoru, svoji domišljiji ali svoji teoriji.

V tem oziru je kaj imenitna prečudna usoda repate zvezde, ki se imenuje »Biela« ali Bielov komet.

»Kaj pak, da bi bila toli zanimljiva Bielova repatica!« takó mi ugovarja ta ali óni, ki se posmehuje vraži, da bi repata zvezda označevala usodo. Kje so že tisti časi, ko je še repata zvezda »prerokovala,« da je Bog sklenil kaznovati pregrešno življenje s kugo ali vojsko! Prav, če pri nas na kmetih prikazek repate zvezde ne vzbuja več takih vražnih mislij in če je v strah samó še otrokom. Ali če je pri nas občinstvo sezulo trde čevlje te stare vraže, kdo bi trdil, da je po vsem svetu takó? Ne samó, da bi si utegnili divjaki v Ameriki ali Avstraliji kaj hudega misliti ob prikazu repate zvezde, tudi indsko ljudstvo in kitajsko še ječi v sponah stare krive vere in se je še dolgo ne bode iznebilo.

Toda kaj bi se čudili takim vražam mi, sinovi tistih omikanih evropskih roditeljev, katere so še nedavno strašile misli, da bi repata zvezda utegnila zemlji naši prinesiti sodni dan! Zakaj naši očetje — in izvestno nekaj še živečega ljudstva — trepetali so od groze, češ, da utegne repata zvezda trčiti ob zemljo in pokončati naš svet.

Tisti, ki zaničujejo ljudstvo in se mu rogajo zaradi njega vražnih mislij o repaticah, pač ne pomislijo, da dandanes celó učenjaki ne morejo za gotovo razjasniti vsega, kar se tiče teh skrivnostnih potnic. Zdí se jim pa vendar dognano, da zemlja in repata zvezda ne trčita druga ob drugo in da bi tudi tedaj repatica ne poškodovala zemlje. Dasi je neverjetno, vendar ni nemogoče, da bi se zemlja zadela ob repato zvezdo. Ali to nič ne dé; saj pravijo zvezdoslovci, da je nje rep od takó tanke tvarine, da luči niti toliko ne zavira na njeni poti, kolikor jo zavirajo vodeni sopari v ozračji naše zemlje. Kaj ti hoče takšen tenak rep! Kar pa se tiče glave repate zvezde, o tem so misli različne.

Kakšen strah je provzročil Bielov komet, ko se je pred šestdesetimi leti prikazal na nebu! Vse je trepetalo, da ne bi pokončal svetá; toda kaj se je zgodilo? Pokončal ni nobenega svetá, pač pa se je pogubil sam. Kateri svet ga je uničil, tega ne vemo za gotovo. Dasi se je Bielova repatica pred očmi zvezdoslovcev razcepila na dvoje, vendar je tisti trenutek, ko jo je zadela poguba in je bil na nji sodni dan, ušel zvezdoslovcem na zemlji. Morda so bili njih tovariši, zvezdoslovci na Martu, srečnejši, da so opazili, kaj je ugonobilo repatico! Naši zvezdogledi pa ugibljejo še dandanes po vidnih nasledkih, po razsutih kosovih tega svetá, kaj se mu je pripetilo.

Kje se je porodila ta repatica in kje je prej potovala po brezkončnem vsemirji, tega ne vé nobeden zemljan in tudi nikoli ne bode zvedel. Kar jo poznamo, temu še ni kaj nad 150 let. Leta 1826., dné 27. februarja, jo je v Josefstadtu na Češkem ugledal avstrijski stotnik Biela. Po njem je dobila svoje imé. Marsikdo izmed starih ljudij se izvestno še spominja, kaj vse se je govorilo o tej imenitni repatici pred 60 leti, ko so astronomi oznanili nje prihod. Rekli sicer niso, da se zadene ob zemljo, ampak dejali so le, da se pot te repatice do 32.000 *km* ali 4266 milj približa poti naše zemlje. Ljudje pa so potem kár sami nekaj pridejali in zagnali govorico, da se skoro zadene ob zemljo in da pride tedaj sodni dan!

Seveda so se zvezdoznanci čudili takemu razlaganju svojega prerokovanja. Tega namreč niso nikoli trdili, da bi utegnila tresčiti ob zemljo, ampak dejali so samó to, da se njiju poti do malega zadeneta. Zaman so se trudili z vzgledi poučevati ljudi, da se dva vlaka še ne zadeneta ondu, kjer se križata njiju tira; če le prvi vlak pride toliko pred drugim, da ga óni ne ujame prav na razkrižji, pa je vsa nevarnost odvrnjena. Strahú le ni bilo konca, predno se repatica ni odtegnila zemeljskim očém. Saj se jih je nekaj — ki so se šteli med omikance! — balo celó za pot naše zemlje, da bi se kaj ne potrla, če jo zadene repatica, češ, da imajo svetovi prav takó utrjena pota po vesoljnem prostoru, kakor ima vlak utrjen svoj železni tir. Mogoče pa, da so se nekateri menj boječi strahuni le rogali, ker vendar vé in vidi tudi vsak preprosti človek, ki je kdàj imel puško v roki, da letí svinčena kroglá po svoji poti v zraku, najsi ji nikdo ni naredil posebne poti.

Zgodovina Bielove repatice je takó polna čudovitih dogodeb, da utegne zanimati vsakega izobraženca. Zvezdoznanci so leta 1826. natančno opazovali ta komet in izmerili vse odnošaje njegovega gibanja, takó da so do cela spoznali njega obhodni čas ali njega leta. Izra-

čunjali so, da je njegovo leto jednako $6\frac{3}{4}$ naših let. Sklepaje po tem računu, prerokovali so torej, da pride Bielova repatica solncu najbliže dné 27. novembra 1832. leta. Na veliko čast računjajočega zvezdoznanstva se je do pičice izpolnilo to prerokovanje. Repatica se je srečala z zemljo, ne da bi bilo količkaj vidnih učinkov, kakor vročine, potresa, ognja i. t. d. Da je niso opazovali zvezdoznanci, zemljani bi niti ne bili zvedeli, kdaj je šla mimo naše zemlje. — Ko se je leta 1839. drugič vrnila, obledela je takó vzpričo solnčnega svita, v katerem je stala nasproti zemlji, da je ni bilo moči ogledavati.

Čim dlje je niso videli, tem bolj so se je razveselili zvezdoznanci, ko se je dné 28. novembra 1845. leta prikazala prav tam, kakor so prerokovali po svojih računih. Nedolgo potem se je pripetilo na Bielovem kometu nekaj takó imenitnega, da nam kaj takega ne kaže zgodovina vseh svetov. Nekaj tednov po svojem prikazu, dné 13. januarja 1846. leta, pogubila se je, razpadši na dva kosa, izmed katerih je vsak imel vso podobo manjšega kometa z glavo in repom.

Kaj se je zgodilo z repatičnim svetom, tega ne vé živa duša. Nekateri sodijo, da je treščil ob katerega izmed tistih malih svetov, ki se tolpoma gibljó med Jupitrom in Martom. Ali sta se razsula oba svetova ali samó repatica, tega ne vemo. Drugi pa so takih mislij, da je repatica zadela ob meteorski ali utrinjavski roj in da se je zató razsula.

Poznejše ogledovanje razcepljenih repatičnih kosov je pokazalo, da se oba čimdalje bolj pomikata vsaksebi. Mimo tega se je danes temu, jutri ónemu nekaj časa bolj svetila glava. Ko sta že izginjala človeškim očém, bila sta si narazen okolo 33.333 milj.

Leta 1852. je nastopil čas, ko bi se morala vrniti Bielova repatica. In res, prišla sta oba njena kosova! Toda vsaksebi sta si bila že okolo 266.666 milj. Leta 1859. sta se bržkone zopet prikazala, toda videti ju ni bilo, ker je opazovanju kakor leta 1839. nagajal solnčni svit.

Leta 1866., ko se je morala repatica prikazati iz nova, bile so vse okolnosti ugodne astronomskemu ogledovanju. Toda kaj se je prikazalo? Pojavil se je najčudnejši oddelek iz življenja in zgodovine tega prečudnega nebeškega svetá. Dočim so radovedni astronomi že težko pričakovali, kakó daleč bodeta narazen njega razcepljena kosova, ni bilo o Bielovi repatici ni duha ni sluha! Oba kosova sta se izgubila, izginila sta našim očém!

Kadar pričakujemo na kolodvoru vlaka, kateremu je priti ob izvestni uri, pa ga ni, tedaj nas izprehaja misel: Ali se je zamudil, ali se mu je pripetila nesreča? Takisto so ugibali astronomi, vedoč, da bi se morala ob določenem času vrniti oba kosova, ako ju ni kaj pokončalo. Res, velika nesreča bi to ne bila, če bi se bilo kaj pripetilo Bielovemu kometu, saj se je že prej razklal na dvojce. Kaj se mu je torej pripetilo iz nova? Dolgo ni nihče vedel pravega odgovora. Če bi se Bielova repatica ne bila pogubila, prikazati bi se morala nje kosova koncem prihodnjega svojega obhoda okolo solnca meseca oktobra 1872. leta. T o d a n i j u b i l o ! Nikoli več ju ni bilo. Kaj torej? Ali ju je potegnil nase velikanski planet Jupiter, ko sta opešana potovalca preblizu drčala mimo njega; morda ju je požrl, kakor n. pr. morski velikani požirajo ves živi ribji drobiž? Ali pa sta se kakor nekdanj cela repatica kje razbila v prah in drobiž? Kje je trdnejši svet, kje zavira, ob katero sta treščila in si razbila glavo?

Dasi temu ni pravega odgovora, nekaj znamenj je vendarle prišlo na dan. Ko je sredi meseca novembra minil roj Leonidovih utrinjavk, prikazal se ni do teh let še nikoli drug utrinjavski roj. Sedaj pa se je pojavil v tistem času, ko so zvezdoznanci še iskali Bielove repatice — dné 27. novembra 1872. leta — namesto repatice nov in velik utrinjavski roj. Pater Sechi v Rimu je naštel v 5 urah nad 14.000 teh utrinjavk; na drugih krajih pa so govorili, da so padale utrinjavke takó gosto, kakor bi snežilo.

Le-tá novi roj imajo astronomi za naslednika razsute Bielove repatice. To misel podpira več vzrokov. Prvi je pač ta, da tega roja prej ni bilo, drugi pa je ta, da izvira iz zvezdnega krdela *Andromedinega*, torej iz kraja, odkoder je prej prihajala repatica sama. Profesor *Weiß*, ravnatelj dunajske zvezdarne, prerokoval je, da pridejo namesto repatice utrinjavke, ker repatice ni bilo na dan. In glej, res jih je pridrl takó velikanski roj, da so po vseh večjih zvezdarnah na zemlji našтели več stotisoč utrinjavk. Samó na Italijanskem so jih v šestih urah štirje opazovalci našтели nad 33.000.

Odslej se je redovito prikazoval utrinjavski roj *Andromedin* vselej ob obhodnem času prejšnje repatice, samó da se je zakesnil nekaj malega, in sicer, ker ga je premočno natezal planet Jupiter. Sosebno krasen je bil leta 1885. Takrat so našтели po nekaterih zvezdarnah okolo 75.000 utrinjavk na vsako uro.

Tir novega utrinjavskega roja *Andromedinega* se tudi takó natančno ujema s potjo prejšnje repatice, da brez nobene dvojbe v po-

dobi utrinjavk Andromedinega roja okolo solnca kroži prah in drobiž razdejane in pokončane repatice Bielove.

Tistim zvezdoslovcem pa ni pritrđiti, ki sodijo, da so se nekatere utrinjavke porodile iz kometov. Preskrivnostna so pota vesoljnega stvarstva. Po tisti pravici bi sodili, da repatice pometajo prah in pepel po vsemirji in da gosté v sebi drobiž in razvaline razsutih svetov, dokler se iz vsega ne naredí nov svet, če se repatica ponesreči in ugonobí ob prehudi oviri.

Roj utrinjavk na poti Bielove repatice, kateregà so zvezdoznanci pričakovali okolo dné 24. novembra leta 1892., ni se sicer pokazal v Evropi, pač pa v Severni Ameriki. V Northfieldu v Minesotti so jih šteli od minute do minute po 15 do 20, med drobižem dosti kaj lepo svetlih in tolikih, kolikeršen se kaže na videz Jupiter. V zvezdarni v Princetownu so ob 8. uri zvečer opazovali vsakih pet minut okolo sto utrinjavk. Tamkaj so izračunjali, da se jih je vsega skupaj prikazalo—okolo 30.000. V Palo-Altu v Kaliforniji so se vsipale kakor sneg; nepretrgoma so priletavale utrinjavke iz vse okolice Andromedinega krdela, da je bilo videti, kakor bi iz odprtega nebá padal ognjen roj na zemljo. Po vsem tem so izračunjali astronomi, da se je dné 23. novembra 1892. leta na óni zemeljski polovici v 24 urah prikazalo okolo 500 milijonov utrinjavk Andromedinega krdela. Kdor pomisli, da že toliko let razpadajo ostanki Bielove zvezde, njemu ni treba šele zagotavljati, da ni bil majhen svet, ki se je pogubil vpríčo zemlje! —

Neprezorni so nam nameni božji, in skrivnostna so pota nikdar počivajočega stvarjanja in preoblikovanja vseh vidnih stvarij. Ne samó cvetica na vrtu prikalí iz semena, rase, dozorí in obrodí svoj sad ter razpade, dočim iz nje semena požene kal mlade cvetice — tudi med svetovi ne počiva prestvarjanje. Ta resnica se nam razodeva soseбно ónkraj Rimske ceste. Od tam nam prinaša zvesta luč poročila, kaj je snovala roka božja pred tisoč in tisoč leti. Stvarnik tukaj strè svetove, ondu zbere njih razvaline v nove podobe, katerim napiše na čelo milijarde prihodnjih vekov, pa tudi uro njih končne pogube! —

